

УДК 340.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-105-110

Ігор СЕРДЮК[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ ДЕФІНІЦІЙ ТЕРМІНО-ПОНЯТЬ «НОРМА ПРАВА» ТА «НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ» ПОЛОЖЕННЯМ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ НОРМ ПРАВА, ПРАВОВИХ АКТІВ І ПОТРЕБАМ ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

При підготовці дослідження було визначено за мету оцінити зміст терміно-понять «норма права» та «нормативно-правовий акт», розкритий суб'єктом законотворчості у ч. 1–2 ст. 8 Закону України «Про правотворчу діяльність», на предмет його відповідності положенням сучасних теорій норм права, правових актів, а також потребам юридичної практики. На основі аналізу визначень цих терміно-понять обґрунтовано необхідність внесення змін до дефінітивних норм права, закріплених у вищезгаданій статті нормативно-правового акта вищої юридичної сили.

Ключові слова: норма права, легальна дефініція терміно-поняття «норма права», нормативно-правовий акт, легальна дефініція терміно-поняття «нормативно-правовий акт», офіційний документ, реквізити офіційного документа, Закон України «Про правотворчу діяльність».

Постановка проблеми. Важливим показником рівня розвитку правничої науки, а також техніко-юридичної досконалості законодавчих актів, що визнаються в Україні основним джерелом об'єктивного права, є законодавчі дефініції. У представленому дослідженні акцентовано увагу на легальних дефініціях терміно-понять «норма права» і «нормативно-правовий акт», що знайшли своє закріплення в письмовому юридичному документі вищої юридичної сили – Законі України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. [10].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Норма права і нормативно-правовий акт, як явища правової дійсності й однойменні загальнотеоретичні категорії, завжди перебували у фокусі уваги правничої науки. Розкриття змісту цих понять, їх класифікація, характеристика суттєвих ознак є традиційними питаннями, що комплексно розглядаються в межах як наукових праць (монографій, статей, дисертацій), так і підручників та навчальних посібників з теорії держави і права.

Вагомий внесок у розвиток теорій норм права і нормативно-правових актів належить таким правникам, як: С. Бобровник, Л. Богачова, В. Боняк, Є. Гетьман, А. Колодій, В. Косович, Л. Легін, В. Нагребельний, П. Недбайло, Н. Пархоменко, С. Погребняк, П. Рабінович, В. Федоренко й ін.

Водночас легальні дефініції терміно-понять «норма права» і «нормативно-правовий акт» дотепер не були предметом наукового аналізу, і саме цим визначається наукова новизна представленої дослідження.

Метою статті є оцінка змісту терміно-понять «норма права» та «нормативно-правовий акт», розкритого суб'єктом законотворчості у ч. 1–2 ст. 8 Закону України «Про правотворчу діяльність», на предмет його відповідності положенням сучасних теорій норм права, правових актів, юридичної техніки, а також потребам юридичної практики.

Для досягнення визначеної мети необхідно застосувати герменевтичний методологічний підхід та формально-юридичний метод пізнання [5, с. 60–78; 12, с. 128–129; 11, с. 134–135], що дозволяють розкрити зміст приписів ненормативного характеру, закріплених у ч. 1–2 ст. 8 вищезгаданого закону.

Важливе значення в плані здійснення методологічної функції у межах цього

дослідження мають наукова стаття автора «Поняття та особливості нормативно-правового акта», в якій, зокрема, обґрунтовано сучасний концепт нормативно-правового акта [14, с. 134–135], а також монографія Т. Подорожної «Законодавчі дефініції: поняття, структура» [4].

Виклад основного матеріалу. У ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правотворчу діяльність» єдиний орган законодавчої влади в Україні визначив поняття «норма права» у такий спосіб: «це загальнообов'язкове формально визначене правило поведінки, що регулює суспільні відносини, яке охороняється і забезпечується державою» [10].

Аналіз вищенаведеної законодавчої дефініції дозволяє виокремити такі суттєві ознаки категорії, що складає предмет дослідження, в інтерпретації суб'єкта законотворчості:

- 1) загальнообов'язковість правила поведінки;
- 2) його формальна визначеність;
- 3) регулювання за його допомогою суспільних відносин;
- 4) охорона та забезпеченість цього правила поведінки державою.

Критично оцінюючи притаманність усіх зазначених ознак терміно-поняття «норма права», необхідно виходити з таких міркувань:

– по-перше, норма права, як і будь-яка інша соціальна норма, є правилом поведінки. Хоча небезпідставним і методологічно коректним в аспекті структури норми права є твердження про те, що «правило» – це вузла категорія, оскільки воно міститься лише у диспозиції правової норми. Крім того, не буде зайвим нагадати і про те, що термін «спеціалізовані норми права» також є досить умовним, адже такі приписи нестандартного (нетипового) характеру (за винятком норм-принципів) не здійснюють регулятивної функції, оскільки не є правилами поведінки [13, с. 130];

– по-друге, вживане суб'єктом законотворчості в аналізованій дефініції словосполучення «загальнообов'язкове правило поведінки» фактично вказує на використання у механізмі правового регулювання суспільних відносин лише таких способів і кореспондуючих їм різновидів норм права за характером правових приписів, як зобов'язання (зобов'язуючі норми права) та заборони (забороняючі норми права), що не відповідає реальній дійсності, адже правовій активності учасників правовідносин значною мірою сприяють саме дозволи (уповноважуючі норми права), відмова від добровільної реалізації яких до того ж не породжує негативних для суб'єктів права юридичних наслідків [13, с. 133–134].

Зважаючи на конституційний принцип, закріплений у ч. 1 ст. 24 Основного закону Української держави і суспільства, за яким громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [1], вбачається методологічно коректним при формулюванні легальної дефініції поняття «норма права» послуговуватися словосполученням «правило поведінки загального характеру» на протипагу словосполученню «загальнообов'язкове правило поведінки» [2; 13, с. 134];

– по-третє, визнання того, що норми права лише регулюють суспільні відносини, з необхідністю призводить до методологічно некоректного висновку про існування лише одного різновиду правил поведінки загального характеру – регулятивних норм, а також необґрунтованого і до того ж суттєвого звуження обсягу досліджуваного терміно-поняття. Водночас у межах існуючої правової парадигми вчені визнають існування двох різновидів правових норм за їхньою функціональною спрямованістю: регулятивних і охоронних. Перші розраховані на правомірну поведінку суб'єктів права, а другі – на протиправну (неправомірну).

Обґрунтованість такого підходу до розуміння поняття «норма права» в аспекті законодавчої техніки підтверджується теоретичними положеннями, сформульованими Т. Подорожною. Як стверджує дослідниця, законодавчі дефініції являють собою вихідні (основоположні), самостійні та специфічні державно-владні приписи, що є короткими визначеннями понять, котрі використовують у законодавстві. Це особливі елементи механізму правового регулювання, за допомогою яких стають зрозумілими, власне, регульовальні й охоронні приписи суб'єкта законотворчості, закріплені в спеціалізованих нормах права. Дефініція посідає центральне місце у структурі всього тексту нормативно-правового акта: вона є його смисловим центром [4, с. 149–150].

Вищенаведені умовиводи Т. Подорожної, використані як аргументи, доводять, що законодавча дефініція категорії «норма права» якраз і є тим вихідним приписом, що передусім вказує на наявність регульовальних і охоронних приписів суб'єкта

законодавчості і лише потім – на її (законодавчої дефініції) гносеологічний потенціал у плані розуміння цих владних приписів;

– по-четверте, вказівка на забезпечення правила поведінки державою з необхідністю означає і його охорону з боку держави.

У ч. 2 ст. 8 Закону України «Про правотворчу діяльність» єдиний орган законодавчої влади в Україні визначив поняття «нормативно-правовий акт» у такий спосіб: «це офіційний документ, прийнятий (виданий) суб'єктом правотворчої діяльності в установленому Конституцією України та (або) законом порядку у письмовій формі (крім випадків, визначених частиною другою статті 47 цього Закону), який містить норму (норми) права і розрахований на неодноразову реалізацію» [10].

Аналіз вищенаведеної законодавчої дефініції дозволяє виокремити такі суттєві ознаки категорії, що складає предмет дослідження, в розумінні суб'єкта законотворчості:

1) являє собою офіційний юридичний документ, тобто є носієм правової інформації;

2) приймається (видається) уповноваженим суб'єктом правотворчої діяльності;

3) приймається в установленому Конституцією України та (або) законом порядку, що з необхідністю передбачає здійснення суб'єктом правотворчої діяльності сукупності послідовних дій – актів правотворчості, тобто сукупності юридично значущих дій, що мають на меті досягнення конкретних юридично значущих результатів;

4) як правило, об'єктивується в правовій дійсності як письмовий документ, тобто має письмову форму вираження. Однак для окремих нормативно-правових актів (за винятком законів України та постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, що впливає зі змісту ч. 2 ст. 47 Закону України «Про правотворчу діяльність» [10]) допускається електронна форма їх об'єктивації в зовнішньому світі;

5) його зміст складають норми права, тобто формально визначені правила поведінки загального характеру, що здійснюють регулятивний та/або охоронний вплив на суспільні відносини, реалізація яких гарантована можливістю застосування державного примусу; а також нетипові правові розпорядження, яким у механізмі правового регулювання суспільних відносин відводиться допоміжна роль;

6) розрахований на неодноразову реалізацію.

Критично оцінюючи притаманність усіх зазначених ознак терміно-поняттю «нормативно-правовий акт», необхідно виходити з таких міркувань:

– по-перше, визнання нормативно-правового акта офіційним документом означає, що він а) визнається матеріальним носієм правової інформації, основними функціями якого є її збереження і передавання у часі та просторі (ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992) [9], і б) має передбачені законодавством реквізити (п. 44 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019) [6]. Реквізити нормативно-правового акта конкретизовані в ст. 36 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року. До них, зокрема, віднесено: 1) зображення малого Державного Герба України; 2) повну назву суб'єкта правотворчої діяльності (крім законів), вид нормативно-правового акта, дату його прийняття (видання); 3) назву нормативно-правового акта; 4) текст нормативно-правового акта; 5) посаду (пост), ім'я (прізвище, власне ім'я та по батькові (або ініціали імені та (або) по батькові), якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить) уповноваженої на це Конституцією України та (або) законом посадової особи, яка підписала нормативно-правовий акт; 6) дату, номер нормативно-правового акта та номер державної реєстрації підзаконного нормативно-правового акта, якщо він підлягає такій реєстрації [10].

Визнання нормативно-правового акта матеріальним носієм правової інформації з необхідністю вказує на зв'язок цієї самої інформації (змісту явища) із зовнішньою формою її вираження та закріплення. Як зазначалося вище, нормативно-правовий акт являє собою письмовий документ, а отже, має письмову форму. Принагідно відзначити, що в умовах розвитку інформаційних технологій все більшого поширення набуває електронна форма юридичних документів. Ця тенденція знайшла своє відображення у ч. 2 ст. 47 Закону України «Про правотворчу діяльність». Зважаючи на вищевказані

можливі форми існування досліджуваного явища правової дійсності (письмову та/або електронну), вважаємо, що використання в легальній дефініції терміно-поняття «нормативно-правовий акт» словосполучення «у письмовій формі» є зайвим. Так само зайвою є і відсилка до ч. 2 ст. 47 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року;

– по-друге, аналіз національного законодавства України свідчить про те, що порядок прийняття (видання) нормативно-правового акта регламентується не лише Конституцією України та (або) законом, що закріплено в дефініції досліджуваного поняття, але й підзаконними нормативно-правовими актами. Підтвердженням цьому слугувала Інструкція з організації нормотворчої діяльності в Міністерстві внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України № 649 від 27 липня 2012 р. [7] та чинна Інструкція з організації нормотворчої діяльності в Національній поліції України, затверджена наказом МВС України № 1070 від 26 жовтня 2016 р. [8]. Тому більш коректною, на нашу думку, є теза про прийняття (видання) нормативно-правового акта у встановленому законодавством України порядку. Про обґрунтованість такого твердження свідчить і ч. 2 ст. 9 Закону України «Про правотворчу діяльність», положення якої необхідно розглядати у системному зв'язку із приписом ч. 2 ст. 8 цього закону. Обсяг поняття «законодавство» України у розумінні суб'єкта законотворчості складають у тому числі й Конституція України та закони України, а також підзаконні нормативно-правові акти, зокрема, накази міністерств, що містять норми права, й акти інших державних органів, що містять норми права [10];

– по-третє, вважаємо дискусійним наявне в аналізованій дефінітивній нормі права положення про те, що нормативно-правовий акт розрахований на неодноразову реалізацію. Підґрунтям для такого дискурсу слугують різні погляди вчених на об'єкт реалізації. Раніше нами було аргументовано тезу про об'єкт реалізації як приписи уповноважених, зобов'язуючих і забороняючих правових норм [15, с. 77], а вони, як відомо, складають не форму об'єктивного права, а його зміст. Тож ближчою до істини буде теза про нормативно-правовий акт як офіційний документ, що розрахований на неодноразову реалізацію вміщених у ньому правових норм;

– по-четверте, у сформульованій суб'єктом законотворчості дефініції поняття «нормативно-правовий акт» відсутня його сутнісна ознака, що відображає функціональне призначення цього різновиду волевиявлення праводієздатних суб'єктів. Сучасна правова доктрина виходить із того, що нормативно-правовий акт здійснює регулятивний та/або охоронний вплив на суспільні відносини;

– по-п'яте, аналіз чинного національного законодавства України свідчить про те, що більшість нормативно-правових актів містять не одну, а більше (навіть значно більше) норм права. Така закономірність між змістом та формою досліджуваного нами явища правової дійсності має бути відображена у легальній дефініції категорії «нормативно-правовий акт».

Висновки. Усе вищевикладене свідчить про недостатню техніко-юридичну досконалість дефініцій терміно-понять «норма права» і «нормативно-правовий акт», запропонованих суб'єктом законотворчості, а також необхідність їх суттєвого коригування з урахуванням усталеної в загальнотеоретичній юридичній науці парадигми, функцію якої виконують визнані науковим загалом положення сучасних теорій норм права, правових актів і юридичної техніки.

З урахуванням такої вимоги правотворчої техніки до мови та стилю нормативно-правових актів, як стислість, однозначність і доступність для розуміння юридичної мови [3, с. 406], вважаємо за необхідне внести зміни до частин 1–2 ст. 8 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. та викласти зазначену статтю в такій редакції:

«Стаття 8. Норма права, нормативно-правовий акт

1. Норма права – це формально визначене правило поведінки загального характеру, що здійснює регулятивний та/або охоронний вплив на суспільні відносини, реалізація якого гарантована можливістю застосування державного примусу.

2. Нормативно-правовий акт – це офіційний документ, прийнятий (виданий) суб'єктом правотворчої діяльності в установленому законодавством України порядку, що містить норми (норму) права, здійснює регулятивний та/або охоронний вплив на суспільні відносини і розрахований на неодноразову реалізацію вміщених у ньому правових норм».

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 15–18.
3. Куракін О. М., Сердюк І. А. Техніка правового регулювання (юридична техніка) // Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с. С. 402–409.
4. Подорожна Т. С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції : монографія. Львів : ПАІС, 2009. 196 с.
5. Сердюк І. А., Сердюк Л. М. Правозастосовна діяльність Національної поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 128 с.
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
7. Про затвердження Інструкції з організації нормотворчої діяльності в Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 27.07.2012 № 649. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0649320-12>.
8. Про затвердження Інструкції з організації нормотворчої діяльності в Національній поліції України : наказ МВС України від 26 жовтня 2016 р. № 1070.
9. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
10. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.
11. Сердюк І. А. Методи дослідження правових актів. *Соціологія права*. 2023. № 1–2. С. 130–136.
12. Сердюк І. А. Методологічні підходи як необхідна складова методології дослідження правових актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 121–132.
13. Сердюк І. А. Норма права, правова норма і юридична норма: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 129–135.
14. Сердюк І. А. Поняття та особливості нормативно-правового акта. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 2. С. 40–47.
15. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 76–82.

Надійшла до редакції 27.05.2024
Прийнято до опублікування 04.06.2024

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. [in Ukr.].
2. Boniak, V. O. (2018) Poniattia «norma prava» v suchasni pravnychii nauksi [The concept of «norm of law» in modern jurisprudence]. *Pravo i suspilstvo*. № 3, pp. 15–18. [in Ukr.].
3. Kurakin, O. M., Serdiuk, I. A. (2016) Tekhnika pravovoho rehulivuvannia (iurydychna tekhnika) [Technique of legal regulation (legal technique)] // Teorii derzhavy i prava : pidruch. / kol. avt. ; ker. avt. kol. Yu. A. Vediernikov. 3-ye vyd. pererob. i dop. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD. 480 p., pp. 402–409. [in Ukr.].
4. Podorozhna, T. S. (2009) Zakonodavchi definitsii: poniattia, struktura, funktsii [Legislative definitions: concepts, structure, functions] : monohrafiia. Lviv : PAIS. 196 p. [in Ukr.].
5. Serdiuk, I. A., Serdiuk, L. M. (2022) Pravozastosovna diialnist Natsionalnoi politsii. Zbirnyk testovykh zavdan [Law enforcement activities of the National Police. Collection of test tasks] : navch.-metod. posibnyk. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. 128 p. [in Ukr.].
6. Pro zapobihannia ta protydiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction] : Zakon Ukrainy vid 06.12.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. [in Ukr.].
7. Pro zatverdzhennia Instruktсии z orhanizatsii normotvorchoi diialnosti v Ministerstvi vnutrishnikh sprav Ukrainy [On the approval of the Instruction on the organization of rule-making activities in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : nakaz MVS Ukrainy vid 27.07.2012 № 649. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0649320-12>. [in Ukr.].

8. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii normotvorchoi diialnosti v Natsionalnii polititsii Ukrainy [On the approval of the Instruction on the organization of rule-making activities in the National Police of Ukraine] : nakaz MVS Ukrainy vid 26 zhovtnia 2016 r. № 1070. [in Ukr.].

9. Pro informatsiiu [On information] : Zakon Ukrainy vid 02 zhovtnia 1992 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>. [in Ukr.].

10. Pro pravotvorchu diialnist [On law-making activity] : Zakon Ukrainy vid 24 serpnia 2023 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>. [in Ukr.].

11. Serdiuk, I. A. (2023) Metody doslidzhennia pravovykh aktiv [Research methods of legal acts]. *Sotsiologhiia prava*. № 1–2, pp. 130–136. [in Ukr.].

12. Serdiuk, I. A. (2023) Metodolohichni pidkhody yak neobkhidna skladova metodolohii doslidzhennia pravovykh aktiv [Methodological approaches as a necessary component of the research methodology of legal acts]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 121–132. [in Ukr.].

13. Serdiuk, I. A. (2012) Norma prava, pravova norma i yurydychna norma: spivvidnoshennia poniat [Rule of law, legal norm and legal norm: relationship of concepts]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 129–135. [in Ukr.].

14. Serdiuk, I. A. (2017) Poniattia ta osoblyvosti normatyvno-pravovoho akta [The concept and features of the normative legal act]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*. № 2, pp. 40–47. [in Ukr.].

15. Serdiuk, I. A. (2018) Realizatsiia norm prava: pytannia terminolohichnoi vyznachenosti ta zmistovnoi napovnenosti [Implementation of legal norms: issues of terminological certainty and meaningful content]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 76–82. [in Ukr.].

ABSTRACT

Ihor Serdiuk. Correspondence of legislative definitions of terms and concepts «legal rule» and «legal act» provisions of modern theories of legal rules, legal acts and needs legal practice.

When preparing the study, the goal was to assess the content of the terms «norm of law» and «normative-legal act», disclosed by the subject of law-making in parts 1-2 of Art. 8 of the Law of Ukraine «On law-making activity», on the subject of its compliance with the provisions of modern theories of legal norms, legal acts, as well as the needs of legal practice. On the basis of the analysis of the definitions of these terms, a conclusion was made about their insufficient technical and legal perfection, and the need to make changes to the definitive legal norms established in the above-mentioned article of the normative legal act of higher legal force was also substantiated.

Taking into account such a requirement of the law-making technique for the language and style of normative legal acts, such as brevity, unambiguity and accessibility for understanding the legal language, it is necessary to make changes to parts 1-2 of Art. 8 of the Law of Ukraine «On law-making activity» dated August 24, 2023 and to set out the specified article in the following wording:

«Article 8. Norm of law, normative legal act

1. A rule of law is a formally defined general rule of conduct that has a regulatory and/or protective effect on social relations, the implementation of which is guaranteed by the possibility of applying state coercion.

2. A normative legal act is an official document adopted (issued) by a subject of law-making activity in accordance with the procedure established by the legislation of Ukraine, containing norms (norms) of law, exerting a regulatory and/or protective influence on social relations and designed for repeated implementation of the contained legal norms in it».

Keywords: *rule of law, legal definition of the term «rule of law», normative legal act, legal definition of the term «normative-legal act», official document, details of official document, Law of Ukraine «On law-making activity».*